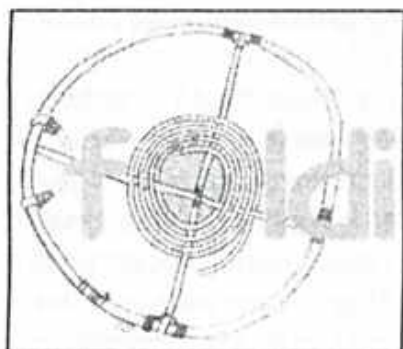

„Földi Péter” fő helyen

Rendhagyó könyvajánló

„Habent sua fata libelli”, azaz „A könyveknek is megvan a maguk sorsa” – tartja a latin mondás és teljes joggal. S azt, hogy az emberé is megíratott, ugyancsak szoktuk volt emlegetni, alkalmasint hinni is. Talán nem véletlen, hogy a „hű társ élettörténete” ugyancsak a sors szóval illethető, jelezvén: bizonyos értelemben szükségszerű, hogy egy-egy könyv megszülessék, de annak is vannak belátható törvényszerűségei, hogy mi következik a könyv számára a

kinyomtatás, a megjelenés után. Erre nézvést egyáltalán nem mindegy, hogy ki írta és miről, mikor, melyik kiadó jegyezte és hány példányban lát napvilágot. Hozzávetőlegesen megjósolható, hogy kik fogják olvasni és nagyjában-egészében azt is tudni előre, hogy milyen lesz a fogadtatása, visszhangja, milyen vélemények fogalmazódnak majd meg szóban és írásban a szerző(k)ről és a műről. (Tévedni persze emberi dolog, ilyenkor azzal mentegettjük magunkat, hogy a kivételek erősítik a szabályt.) Kétségtelen persze, hogy az utóélet alakulásában a véletleneknek is nagy szerepük van, hiszen a feltételezett olvasói réteg is erősen differenciált megannyi szempont szerint. S ha a könyvnek nemcsak sorsa, hanem lelke is van – amit ugyancsak meggyőződéssel mondogatnak a magunkféle kasztbéliek –, akkor az sem közömbös, hogy konkrétan kinek a tulajdonába kerül – akár vásárlás, akár egyéb úton –, mire használtatik, milyen megbecsülést élvez, mennyire van látható, észrevehető helyen a könyvszekrény vagy a könyvespolc „útvesztőiben”.

Nos, egyenként és fordított sorrendben elemezve a fenti szempontokat, a Földi Péterről megjelent – s egyszerűen, de a személyiségével teljes összhangban csak Földi Péter-nek nevezett – reprezentatív kötetnek nálam igen jó sora van. Először azért tartom nagy becsben, mert ajándékként került hozzám az általam mélyen tisztelt rangos művész nagyvonalúsága, bőkezűsége okán. Ennek megfelelően gyűjteményem (amely a többeszes darabszám alapján akár házikönyvtárnak is nevezhető) egyik fő helyén kapott helyet. Nem volt könnyű elhelyezni, mert a szó szoros értelmében súlyos kiadvány, alighanem a legnehezebb még a képzőművészeti albumaim között is. Nem igen lehet ágyban, az elalvást segítő ad hoc olvasmányként kézben tartani. De e könyv nemcsak fizikailag nyom sokat, hanem tartalmilag is. Belbecsét csak elszánt, tudatos érdeklődéssel lehet szellemileg is birtokba venni s egyszerű nekirugaszkodással ez nem sikerülhet. Folyamatosan kell vele ismerkedni, s elmélyedni a több mint háromszáz kép kínálta látványban és mondandóban. A tanulmányozás akkor különösen alapos elmélyülést, továbbgondolását igényel, ha az ember a bevezető dolgozat megállapításait, valamint a kötet

végi szemelvények – interjúk és a Földiről szóló írások – tanulságait is figyelembe véve akarja értelmezni az alkotásokat.

A művész részéről megnyilvánult ajándékozás gesztusa több évtizedes ismeret-ségünkben gyökerezik, de vannak konkrétabb, csupán az utóbbi esztendőkre visszanyúló előzményei is. Úgy vélem, hogy Földi Péter – noha szóban is mindig megköszönte – ezenmód is honorálni kívánta azt a figyelmet, érdeklődést, amely részemről alkotásai, munkássága iránt folyamatosan megnyilvánult. Elismerésemnek gyakorta hangot adtam írásaimban is, nem egyszer előfordult, hogy más téma – például a *Palócföld* egy-egy számának recenzálása – kapcsán is kölcsönöztem, idéztem Tőle gondolatokat. (S az idei március 15-e – amikor újságíróként az elsők között kerestem fel somoskőújfalui otthonában, hogy gratuláljak Kossuth-díjához és a másnapi *Nógrád Megyei Hírlapban* megjelentessem az alkotóembereknek Magyarországon adható legmagasabb kitüntetését kísérő benyomásait, érzelmeit – még nem is nyomhatott semmit a latban, mert a róla szóló könyv bő egy évvel azelőtt látott napvilágot.)

A Földi Péter-t néhány héttel a bemutatója előtt, 2005 decemberében láttam először. Pál József – akit szoros barátság fűz a művészhez és írt is róla néhányszor – nem volt rest elhozni, „elcipelni” s megmutatni nekünk, a zsűritársaknak a Kohász Művelődési Központban rendezett hagyományos ifjúsági vers- és prózamondóversenyen. Látszott rajta némi büszkeség, de inkább elégedettség, hogy neki már van, egyáltalán van Földi-könyve. Mi csak annyit tehettünk, hogy belelapoztunk és elámultunk: főként természetesen a formán, a külcsínen. Nem tudom a többiek mire gondoltak, nekem mindenesetre kevésnek bizonyult a néhány perces lapozgatás. Elhatároztam, hogy nekem is lesz ebből a ritka szépségű kiadványból. S alig telt el néhány nap – esetleg hét, hiszen már 2006-ban jártunk – és jött a telefon Földi Pétertől: közölte, hogy a megyei lap szerkesztőségében hagyott a számomra egy könyvet, továbbá egy meghívót a budapesti premierre. Reméli, hogy jelen tudok lenni. Megígértem és – annak ellenére, hogy más, kevésbé fontosnak ítélt programot le kellett mondanom – ott voltam a Hamilton Tőzsdeügynökség Rt. aulájában, az Aulich Art galériában. Hallottam, amit dr. Hann Ferenc, Földi művészetének alapos ismerője és értője mondott könyvajánlásként. A Szentendrén élő, akadémikusi rangig jutott művészettörténész régről, pályája kezdeteitől jó kapcsolatot ápol Földi Péterrel, salgótarjáni időszakában barátkoztak össze. Ő tudja, hogy a festő számára mit jelent az a somosi széljárta fészker, ahová festékallergiája elől menekült, s amelynek fotója – nyilván nem véletlenül – feltűnően előkelő helyen, közvetlenül az alkotó portréi mellett szerepel a kötet élén. Ő még emlékszik azokra a hetvenes évek eleji, közepi képekre, a vegetáló, burjánzó, virágzó növényekre – babbüvelyekre, lósóskákra, pity pangokra, csírázó hagymakosarakra – is, amelyekből a későbbi jellegzetes madarak, majd más különleges állat- és emberfigurák kialakultak, szervültek. Ugyanis – mint Hann Ferenc elmondta – Földi művészete, noha befelé építkezve is bővült, alapvetően nem változott az évtizedek folyamán. Azt képes bizonyítani, hogy a növény, az állat és az ember sorsa a természetben összefonódik, egymás tulajdonságaival felruházódik, s az „emberállat” mindegyike oltalomra szorul, védtelen és kiszolgáltatott. S, hogy kitől és kinek? Ez a legnagyobb talány e festészetben éppúgy, mint azon kívül. Mondhatni, hogy a „nem szeretem” valóság, de azt is, hogy e metaforikus élőlény önmaga veszélyezteteti

először saját életterét, aztán moralitását, szabadságát, majd feszegeti emberlétének határait is. Ezzel a meditatív látásmóddal, kereső, kutató világszemlélettel, ezzel az eredeti festői módszerrel Földi Péter – Hann Ferenc szerint is – összetéveszthetetlenül sajátos művészetet teremtett, olyat, ami független minden iskolától, irányzattól, divatáramlattól, olyat, ami csak rá jellemző. Bár számára is voltak és vannak tiszteletet parancsoló tradíciók, elődök, (egy Hann-kismonográfiában 1990-ben Földi Péter Somoskői Ödönt, a falujabéli mesterét, aztán az eгри főiskoláról, ahol most ő maga is tanít Nagy Ernőt, Blaskó Jánost, Seres Jánost említette és azt nyilatkozta, hogy Van Gogh-on nőtt fel) gondolati párhuzamokat talált az indonéz fafaragványokban, a sumér művészetben, a néger plasztikában, a Húsvét-szigeti szobrokban, amelyek azonban – mint előképek – inkább a lelki rokonságot sugallják. Arról is szó esett – akkor Pesten, a könyvpremierén –, hogy mint tanárember viszont Földi sokat merített és őrzött meg a gyermekrajzok spontaneitásából, keresetlen őszinteségéből, a népművészet tisztaságából, logikájából, formakincséből.

A könyv körül bábáskodók képviselőitében is megszólaltak néhányan a bemutatón, beszéltek a kötet előkészületeiről, a megjelentetés körülményeiről. A „főhös” is elmondott néhány köszönő mondatot a kiadónak, a szerkesztőknek, a könyv munkatársainak, de alig várta, hogy eltűnhessen a feltűnően nagy sokaságban és személyéről elterelődjek a figyelem. De a gratulációkat nem úszhatta meg, s az elismerő szavakat – mint a szemtől-szembe méltatások esetében máskor is – kicsit zavartan, már-már restelkedve fogadta. – Nézzék csak az emberek a képeimet, azokról mindent megtudhatnak rólam is – gondolhatta magában, merthogy a galériában ugyanakkor tárlata is volt *A hantmadarak élőhelye (Supka Manna emlékére)* címmel. Felélénkült, kinyílt azonban, amikor az estébe hajló dedikálásra került sor. Akik megvásárolták – ugyancsak nem voltak kevesen – az értékéhez képest egyáltalán nem drága, de az átlagzsebeknek olcsónak sem mondható kötetet, szinte valamennyien ismerték korábbról Földi Pétert. Meg is állt a toll a kezében, amikor ráismert egy-egy régen látott személyre és érdeklődött hogyléte felől. Bizony lassan haladt, meg is akadt a sor, ha közös élményeiket is felelevenítették. Arra persze vigyázott az ünnepelt, hogy az utolsó buszt elérjük. A pályaudvaron még felhajtottunk valami itókaféléit és hazafelé végig beszélgettünk. Mi másról, mint a művészetről, de nem úgy általában, hanem a tarjáni, a megyei vonatkozásokról. Pál József is velünk volt, ő is felidézte – mint rendszeren – néhány korábbi emlékét, gondolatát s ezúttal is elővezetett egy-egy figyelemre méltó ötletet, véleményt a képzőművészeti, irodalmi élet „megváltására”...

De vissza a könyvhöz, amelyet a fővárosi élmények – a látottak és hallottak – után legközelebb eleve másként vettem a kezembe. Valahogy minden világosabbnak tűnt. Jobban értettem Földi Péter műveit és még inkább értékeltém H. Szilasi Ágota salgótarjáni származású, az eгри Vármúzeumban dolgozó művészettörténész okos, mélyen empátikus tanulmányát, s abban többek között az alábbi megállapítást: *„A szimbolikus gondolkodás, s az általa létrehozott rajzolt jelképek évezredek óta az emberiség kultúrájának leglényegesebb lényegét tömörítik, szervesítve a szellemet az anyagi-val. E folyamatban a valóság legmélyebb rétegeinek feltárása érdekében az ábrázolás túllép az életképi jellegen, és képírássá válik, melynek elsődleges feladata a természeti állapotból kiemelkedő embert körülvevő világ értelmezése. A létrejött jelképek rendszere a kultúrák identitásának elengedhetetlen lényege. E világban az ember mikrokozmosznak tekinti önmagát,*

mely világban ő is része az isteni teremtésnek, így a benne-élés jelenti a megértést segítő értelmezőhálót". Ugyancsak helyénvalónak éreztem H. Szilasi Ágota végkövetkeztetését is: „Földi Péter festményeinek lényegévé a kozmikus és a szellemi fény válik, tehát maga az élet és annak féltése. S így válik művészetén keresztül maga is fényhozóvá, kapcsolatteremtővé, olyanná, aki ha úgy tetszik – csak úgy, mint mi emberek mindannyian – »csillaganyagból« született. Ezt a szellemi sugárzást föl vállalva működésbe tud hozni valamit: például egy gazdagon strukturált, valahonnan a mélyből előhívott KÉP segítségével, mely kép ettől kezdve már nem pusztán műtárgy, hanem élethordozó szubjektumnak tekinthető. Ő ezt a sugárzást akarva-akaratlanul föl vállalta – s e küldetés erkölcsi normái szerint festi az emberi lét legalapvetőbb igazságairól szóló műveit, hatni képes varázsképeit. – Hiszen a világ sorsa – a lelkek közt hidat verni képes – képeken fog múlni.” H. Szilasi Ágota azonban a kötet szerkesztésének nem kis feladatát is magára vállalta. Vonzó és találó című fejezetekben – *Látványélmények, Madarakról, Táltos boronával, Asszonyének, Vetésforgó* – tette közzé a bő három évtized során született legjellemzőbb műveket. S a kötet elsősorban azért jó, mert hitelesen orientál, szemléletesen mutatja be – és amennyire egy nyomtatott műtől egyáltalán lehetséges és a XXI. század elején a technikától elvárható –, korrekten adja vissza Földi festészetének, kultikus mítoszának tartalmi lényegét, formai önazonosságát. S nemcsak rajztudását, vonalbiztonságát, kreativitását, stilizációs készségét, hanem élénk színvilágát, attraktivitását, dekorativitását is. A ritka gazdagságú és remek kivitelű képmelléklet után a Földi Péterrel készült interjúból került egy rövid válogatás. „Valahol belül egyetlen képet festek folyamatosan...” – nyilatkozta Tóth Elemérnek a *Nógrád Megyei Hírlapban*. Dukay Nagy Ádám a *Palócföldben* közölte beszélgetésüket: „...szemben állsz a deszkával és festesz. És amikor kész egy kép, az egy idő múlva elszakad tőlem. Hogy kire milyen hatással van, az már majdnem független tőlem... Igazából érettem van, mert szeretek festeni. Hogy éretted is van-e, azt te érzed... Picasso, mikor megkérdezték, hogy mire való a művészet, azt válaszolta: arra, hogy riasszuk a gonoszt... Nekem arra való, hogy magamból megpróbáljam kiűzni a gonoszt” – mondta Földi Péter. A művészetét elemző írásokból is közöl szemelvényeket a kötet. Ezek sorában olvasható a nemrégiben elhunyt Supka Magdolna szaktekintélyként kifejtett véleménye: „Földi Péternek birtokában vannak a művészi-mesterségi ismeretek az alámerüléshez... ha mi magunk is belemerülünk egy időre világának igézetébe, akkor értjük meg igazában, miért van az, hogy ez a művész nemcsak piktúrájában, de egész habitusában magán viseli ennek a másuttjártságnak a nyomait...” Az életrajzi adatok fejezet élén Wehner Tibor foglalja össze a legfontosabb tényeket, s mielőtt a hazai és külföldi egyéni és csoportos kiállítások, a díjak, a közgyűjteményekben fellelhető művek, a saját publikációk és az irodalom listája következne, van két festmény: Az *Apám portréja* és az *Anyám portréja*. Nem kell magyarázni, hogy miért, a szerkesztés viszont dicsérhető e megoldásért (is).

A kötet grafikai tervezése Molnár Csilla gondos és ötletes munkája, a fentebb áttekintésen már méltatott fotókat Sulyok Miklós készítette. Az angol szöveg Matthew Palmer nevéhez fűződik. Sokat mond, hogy a külföldi és magyarországi magángyűjtemények mellett a következő közgyűjtemények működtek együtt a könyv készítőivel: Nógrádi Történeti Múzeum, Salgótarján – Magyar Nemzeti Galéria, Budapest – Janus Pannonius Múzeum, Pécs – Kecskeméri Képtár – Szombathelyi Képtár – Fővárosi Képtár, Kiscelli Múzeum, Budapest – Xantus János Múzeum, Győr – Hermann Ottó Múzeum, Miskolc – Tornyai János Múzeum, Hódmezővásárhely – Déri Múzeum, Debrecen – Dobó István Vármúzeum, Eger. A nyomdai

előkészítést, illetve a sokszorosítást a budapesti GMN Repró Stúdió, valamint a szintén fővárosi Pauker Nyomda Kft. végezte. Igazgató: Vértés Gábor. A kiadvány támogatói: shl és Union Biztosító. Egy ilyen színvonalú könyv esetében nagyon fontosak ezek az adatok is.

Kétség sem férhet hozzá, hogy a Földi Péter eddigi életművét összegző kötet meghatározó módon gazdagítja a megyében élő képzőművészekről – mások mellett Réti Zoltánról, ifj. Szabó Istvánról, Jánossy Ferencről – az utóbbi években megjelent jelentős művek sorát, s nélkülözhetetlen forrás ahhoz, hogy valaki jól megismerje a megye újabb – id. Szabó István szobrászművészt követő – Kossuth-díjas alkotójának pályaképét, művészetének jellegzetességeit. De fontos, nagy értékű dokumentum lesz majd ez a könyv évtizedek múlva is, a megye XX. századi képzőművészete iránt érdeklődőknek. S mivel Földi Péter csak 58 éves, remélhetőleg még hosszú évek várnak rá, ennél fogva munkásságában reális esélye van néhány új korszaknak. S ez esetben további könyvek is várhatók, szükségessé válnak. Legyenek azok is ilyen szépek, tartalmasak és akár nehezek is, szívesen keresek azoknak is méltó helyet a könyvespolcaimon.

Földi Péter: *Vetésforgó* (1995-96)